

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента

ПЕТРИШИН ЛЮДМИЛИ ЙОСИПІВНИ

на дисертацію та автореферат

Ступак Оксани Юріївни

«Теорія і практика формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка

Актуальність теми дисертаційної роботи

Дисертаційне дослідження Ступак О. Ю. зорієнтоване на висвітлення проблеми формування соціальної активної молоді, що передбачає поступове залучення її до діяльності інститутів громадянського суспільства, формування системи знань щодо громадсько-політичного державного устрою, набуття безпосереднього досвіду планування та організації громадської діяльності, спрямованої на вирішення локальних проблем суспільства.

Актуальність представленого дослідження обґрунтована суспільними, науково-теоретичними і практичними потребами, що вимагають цілісного аналізу теорії і практики формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства. Це також підтверджується і низкою визначених автором суперечностей, що, безумовно, потребують невідкладного розв'язання.

Дисертацію виконано в межах комплексної науково-дослідної теми кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» «Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з різними категоріями населення» (державний реєстраційний номер 0115U003305). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 7 від 23.02.2017 р.) та в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 28.03.2017 р.)

Наукова новизна і практична цінність дисертації

Дисертаційне дослідження Ступак О. Ю. має інноваційний, міждисциплінарний, комплексний і системний характер та містить нові одержані дослідницею результати, сформульовані визначення та обґрунтовані підходи. Серед значущих елементів наукової новизни одержаних результатів можна відзначити те, що дисертанткою у межах різних підходів до сутності і змісту формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства уперше теоретично обґрунтовано та розроблено систему

формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства, що містить цільовий, суб'єкт-об'єктний, змістово-процесуальний, середовищний компоненти та передбачає поетапне впровадження на інформаційному, просвітницькому, діяльнісному етапах із упровадженням розроблених проєктів у практику інститутів громадянського суспільства на регіональному рівні; розроблено концепцію дослідження на теоретичних і методичних засадах формування соціальної активності молоді як систему з використанням системного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного контекстного, синергетичного методологічних підходів з використанням потенціалу інститутів громадянського суспільства (громадських організацій, молодіжних центрів, молодіжних рад, благодійних фондів); обґрунтовано концептуальні основи системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства.

Оцінюючи наукову новизну результатів дослідження, підкреслимо, що дисертаційна робота Ступак О. Ю. на наш погляд, є цілісним, системним дослідженням проблеми формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства.

Без сумніву заслуговує на увагу практична значущість дослідження. Ступак О. Ю. запропонувала та зробила впровадження: авторської системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства (громадських організацій, молодіжних центрів, молодіжних рад, благодійних фондів); проєктів «Студентська республіка на Донеччині», «Громадянська просвіта молоді на сході України», «Посилення ролі молоді в управлінських процесах Донецького регіону» у роботу з молоддю; пропозицій до спільної діяльності громадських організацій, молодіжних центрів, молодіжних рад, благодійних фондів щодо аналізу результатів роботи органів місцевої, регіональної, державної влади та молодіжних консультативно-дорадчих органів; пропозицій до Стратегії молодіжної політики Донецької області.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та оцінка їх змісту

У представленому дисертаційному дослідженні обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечена чіткістю і коректністю визначення його наукового апарату, який повністю відповідає вимогам до написання дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук і є достатнім для розв'язання поставлених здобувачкою завдань. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації достатньо обґрунтовані завдяки

використанню широкої теоретичної та емпіричної бази, адекватної методології, апробації отриманих результатів.

Відзначимо, що робота має продуману структуру і грамотно оформлена, складається з анотацій, вступу, чотирьох розділів, які містять підрозділи і пункти, висновків, списку використаних джерел, додатків. Заслужує позитивної оцінки логічність викладу змісту дисертації, високий науковий і методичний рівень дослідження, його завершеність у цілому. У повному обсязі виокремлюється як необхідність теоретичного дослідження, такі доцільність практичного вирішення проблеми, відчувається зв'язок між розділами і підрозділами, що демонструє цілісність роботи.

Звертаючись до питання щодо чіткості концепції дисертації, слід відзначити, що сформульована Ступак О. Ю. мета дослідження, є актуальною та значущою для соціально-педагогічної науки, для досягнення якої було визначено конкретні завдання, виконання яких зумовило структуру дисертаційного дослідження та мало своїм закономірним результатом формулювання положень, що були винесені дисертанткою на захист і мають безсумнівні ознаки наукової новизни.

Вивчення основного змісту дисертації дозволяє виявити певну логіку в розв'язанні поставлених завдань, якісний інформаційний супровід, цілковиту обґрунтованість дефініцій, теорій, методів що були покладені в основу аналізу та систематизації теоретико-методологічного доробку проблеми формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства; структуровану розробку та впровадження системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства; вивчення рівня динаміки формування соціальної активності в досліджуваних групах, усе разом слугує підґрунтям концептуальних основ наукового дослідження.

Аналізуючи зміст дисертації можемо стверджувати, що наукові положення та сформульовані висновки є достатньо обґрунтованими та достовірними, спираючись на декілька позицій: зміст та висновки відповідають визначеним завданням; комплексно застосовано методи науково-педагогічного пошуку (теоретичні, емпіричні та математичної статистики); експериментальна база дослідження є достатньою, матеріали роботи впроваджено в діяльність 5 громадських організацій і молодіжних центрів, 2 молодіжних рад, що підтверджується довідками про впровадження; відбулася широка апробація результатів дослідження на науково-практичних і науково-методичних конференціях різного рівня (понад 10), на засіданнях кафедр дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет». Дисертанткою проаналізовано значний масив наукової, науково-методичної літератури, нормативних документів, законів, періодичних видань, монографій

і дисертацій провідних вітчизняних та зарубіжних науковців, що висвітлюють питання формування соціальної активності молоді.

Безперечним достоїнством роботи, на наш погляд, є ґрунтовне теоретико-методологічне представлення процесу формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства як цілісної системи, що базується на основі положень щодо єдності загального, особливого й індивідуального: вона передбачає участь молодої людини в різноплановій активності; інститути громадянського суспільства спрямовують діяльність в таких напрямках як проектна, громадсько-політична, освітньо-наукова, волонтерсько-благодійна діяльності, молодіжна політика, дозвілля; розкриває залежність змісту діяльності інститутів від сформованого рівня соціальної активності молоді.

Висновки до кожного розділу та загальні висновки логічні і послідовні, вичерпно та різнобічно розкривають сформульовані завдання і результати дослідження. Дослідницькі матеріали глибоко проаналізовані та доповнені змістовим наповненням у додатках.

Належне вивчення дисертації та автореферату дає підстави стверджувати, що у тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки дисертаційної роботи.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях.

Кількість, обсяг і якість опублікованих Ступак О. Ю. наукових праць є достатніми. В опублікованих за темою дисертації працях викладено основні положення, здобуті у процесі наукового пошуку, наукові положення і результати дослідження висвітлено у 35 публікаціях, 3-х монографіях (1 – одноосібна, 2 – у співавторстві), 1 посібнику, 21 статті в наукових фахових виданнях України та інших держав (з яких 2 у міжнародних виданнях, що входять до наукометричної бази Web of Science), 11 статтях і тезах доповідей в інших виданнях. У дисертації є посилання на відповідні роботи.

Матеріали наукових публікацій, монографій, навчального посібника можуть бути використані працівниками закладів вищих освіти у процесі підготовки майбутніх фахівців, соціальними педагогами, соціальними працівниками, практичними психологами, молодіжними працівниками, лідерами громадських, політичних організацій, керівниками молодіжних центрів та платформ, молодіжних рад на міському та регіональному рівнях.

Дискусійні положення та зауваження

Дисертаційна робота Ступак Оксани Юріївни за свої змістом та формою є завершеним дослідженням. Зміст автореферату повною мірою відображає основні наукові положення дисертаційної роботи.

У цілому, позитивно оцінюючи наукове дослідження Ступак О. Ю., вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. У процесі аналізу ключового поняття дослідження «соціальна активність молоді» авторка вдається до аналізу багатьох дотичних понять: «соціалізація», «соціальне виховання», «соціальна діяльність», «соціальне середовище». Для кращого їх розуміння у контексті формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства в параграфі 1.1 варто було б унаочнити їх взаємозв'язок з категорією «соціальна активність» в узагальнюючій схемі чи таблиці.

2. У дисертації Ступак О. Ю. достатньо ґрунтовно проаналізовано європейський досвід діяльності інститутів громадянського суспільства (параграф 2.2). На нашу думку, варто було б більш чітко та конкретно виокремити певні аспекти сучасного міжнародного, а не лише європейського досвіду, що є доцільними для практичного використання в системі соціально-педагогічної роботи з молоддю та окреслити перспективні напрями адаптації та застосування зарубіжного досвіду діяльності інститутів громадянського суспільства з метою формування соціальної активності молоді.

3. У поданому визначенні системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства було б доречним указати середовищний компонент системи (умови та чинники), що є на нашу думку, одним із основоположних компонентів системи формування соціальної активності молоді в середовищі інститутів громадянського суспільства.

4. У процесуально-діяльнісному компоненті системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства поряд з формами і методами слід було зазначити засоби (які зазначені на ст. 242) та додати ресурси які є необхідними у діяльності суб'єкта системи, а саме громадських організацій, благодійних фондів, молодіжних центрів і рад.

5. У процесі аналізу цільового компоненту системи формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства слід було більш докладніше проаналізувати результат, що на думку авторки полягає у сформованому достатньому рівні соціальної активності молоді та систематичній участі молоді в діяльності інститутів громадянського суспільства (ст. 249), при цьому виокремити показники систематичної участі молоді в діяльності інститутів громадянського суспільства.

6. Дисертаційне дослідження містить цінний теоретичний і практичний матеріал, на основі якого можна було б сформулювати певні пропозиції і рекомендації щодо покращення соціальної активності молоді в середовищі інститутів громадянського суспільства.

Проте, висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер, не знижують теоретичного та практичного значення роботи, суттєво не впливають на загальне позитивне враження та схвальну оцінку виконаного Ступак О. Ю. дисертаційної роботи.

Загальний висновок

На основі вивчення поданої Ступак Оксаною Юріївною дисертаційної роботи «Теорія і практика формування соціальної активності молоді в інститутах громадянського суспільства», можна підсумувати, що дослідження є актуальним, самостійним, завершеним, достатньо апробованим, його результати мають наукову новизну і практичне значення для соціально-педагогічної теорії і практики, науковий рівень дисертації відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р., № 567 від 27.07.2016 р., № 943 від 20.11.2019 р., № 607 від 15.07.2020 р.), що дає підстави для присудження **Ступак Оксані Юріївні** наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри соціальної роботи, спеціальної освіти
і менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Л. Й. Петришин
Підпис *Петришин Л.Й.*
засвідчуює *Л.Й. Петришин*
начальник відделу кадрів

Л. Й. Петришин